

біології для учнів 10 класу [3], методичний посібник для вчителів «Методика навчання біології на засадах еколого-еволюційного підходу» [5] і довідник для учнів «Пізнаємо живу природу в її еволюційному розвитку» [6], в змісті яких втілено ідеї еколого-еволюційного підходу.

Висновки. Ефективність реалізації еколого-еволюційного підходу в профільному навчанні біології визначають застосовані в навчально-виховному процесі науково обгрунтована концепція навчання природничих предметів на засадах еколого-еволюційного підходу та дидактичні засади реалізації еколого-еволюційного підходу в навчанні біології (дидактичні умови, принципи та закономірності), які візуалізовано у дидактичній моделі організації навчання природничих предметів на засадах еколого-еволюційного підходу. Застосування технології навчання біології на засадах еколого-еволюційного підходу з системою навчально-методичної літератури посилює ефективність впровадження цього підходу в профільному навчанні біології.

Література

1. *Рибалко, Л. М.* Біологія : підручник [для учнів 10 кл. загальноосв. навч. закл.] [Текст] / Л. М. Рибалко, В. М. Помогайбо. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 138 с.
2. *Рибалко, Л. М.* Біологія : підручник [для учнів 11 кл. загальноосв. навч. закл.] [Текст] / Л. М. Рибалко, Н. В. Корягіна. – Полтава : Довкілля-К, 2012. – 180 с.
3. *Рибалко, Л. М.* Біологія : посіб. [для учнів 10 кл. загальноосв. навч. закл.] [Текст] / Л. М. Рибалко. – Полтава : Довкілля-К, 2012. – 56 с.
4. *Рибалко, Л. М.* Дидактичні основи навчання природничих предметів на засадах еколого-еволюційного підходу в загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.09 – теорія навчання [Текст] / Ліна Миколаївна Рибалко. – К., 2015. – 41 с.
5. *Рибалко, Л. М.* Методика навчання біології на засадах еколого-еволюційного підходу : методичний посібник для вчителів / Л. М. Рибалко. – К. : ТОВ «СІПІ-ПРИНТ», 2013. – 82 с.
6. *Рибалко, Л. М.* Пізнаєм живу природу в її еволюційному розвитку : довідник [для учнів загальноосв. навч. закл.] [Текст] / Л. М. Рибалко. – К. : СІПІПРИНТ, 2013. – 50 с.
7. *Рибалко, Ліна.* Навчання природничих предметів на засадах еколого-еволюційного підходу в загальноосвітніх навчальних закладах: теорія і практика : монограф. [Текст] / Ліна Рибалко. – Полтава : ФОП Мирон І. А., 2014. – 400 с.

МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ І КРЕСЛЕННЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Лариса Савченко,

д-р пед. наук, доц., зав. кафедри педагогіки та методики технологічної освіти, Криворізький педагогічний інститут ДНЗ «Криворізький національний університет»

У статті запропоновано нове розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів технологій і креслення до педагогічної діагностики якості освіти, що відображено в розробленні й обгрунтуванні методики її реалізації у процесі формування

підготовленості студентів до вирішення цього завдання. Методика оволодіння майбутніми вчителями технологій і креслення системою педагогічної діагностики якості освіти розглядаємо як складний, діалектичний й динамічний процес, що відбувається в площині суб'єкт-суб'єктної взаємодії під час аудиторних занять у вишій і в період педагогічної практики; доведено, що оволодіння педагогічною діагностикою та процедурами її застосування в професійній діяльності вчителів сприяє підвищенню якості освіти учнів, збагачує особистість майбутнього вчителя технологій і креслення професійно значущими якостями й властивостями, що формуються під час його підготовки у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: підготовка, якість освіти, педагогічна діагностика, методика.

In article the new solution of the problem of training of future teachers of technologies and drawing to pedagogical diagnostics of quality of education which is displayed in development and justification of a technique of its realization in the course of formation of readiness of students to the solution of this task are offered. A technique of mastering future teachers of technologies and drawing of pedagogical diagnostics of quality of education by system we consider as difficult, dialectic and dynamic process which subject - subject interaction occurs in the plane during classroom occupations at the higher pedagogical school, and during student teaching; it is proved that mastering pedagogical diagnostics and procedures of its application in professional activity of teachers renders promotes improvement of quality of education of pupils, enriches the identity of future teacher with professionally meaning qualities and properties which are formed during his preparation at the higher pedagogical school.

Keywords: preparation, quality of education, pedagogical diagnostics, technique.

В статье предложены новое решение проблемы подготовки будущих учителей технологий и черчения к педагогической диагностике качества образования, которое отражено в разработке и обосновании методики ее реализации в процессе формирования подготовленности студентов к решению этой задачи. Методика овладения будущими учителями технологий и черчения системой педагогической диагностики качества образования рассматриваем как сложный, диалектический и динамический процесс, который происходит в плоскости субъект-субъектного взаимодействия во время аудиторных занятий в высшей педагогической школе, и в период педагогической практики; доказано, что овладение педагогической диагностикой и процедурами ее применения в профессиональной деятельности учителей оказывает способствует повышению качества образования учеников, обогащает личность будущего учителя профессионально значимыми качествами и свойствами, которые формируются во время его подготовки в высшей педагогической школе.

Ключевые слова: подготовка, качество образования, педагогическое диагностика, методика.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства, що маркований процесами глобалізації, функціонуванням інформаційних технологій, світова педагогічна думка перебуває у пошуку нових пріоритетів у освіті. Якість освіти стає головним орієнтиром, що визначає авторитет і конкурентоспроможність навчальних закладів на регіональному, державному рівнях і міжнародній арені. Доведено, що педагогічна діагностика як система спеціально зорієнтованих методів і засобів у роботі вчителя слугує підґрунтям для підвищення якості освіти учнів через вивчення їхніх труднощів, допомагає з'ясувати сильні і слабкі моменти професійної педагогічної діяльності, окреслити оптимальні шляхи їх подолання. Натомість питання загальної теоретичної і прикладної підготовки майбутніх учителів технологій і креслення до пе-

дагогічного діагностування якості освіти учнів не висвітлено у наукових дослідженнях. Аналіз наукової літератури з підготовки майбутніх учителів до професійної педагогічної діяльності і змісту навчальних програм засвідчує, що порушена проблема не набула належного висвітлення у контексті їхньої фахової підготовки до педагогічного діагностування якості освіти учнів, що викликало суперечність між: необхідністю розроблення нових концептуальних підходів і методики впровадження педагогічної діагностики в освітню практику та недостатнім рівнем системних наукових досліджень з цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління якістю освіти на різних рівнях організації цього процесу присвячено праці М. Альберта, М. Вебера, М. Вудкока, М. Мескона, С. Паркінсона, Т. Пітгерса, Ф. Тейлора, П. Уотермана, А. Файоля, М. Хедоурі, Л. Якоккі та ін. Умови, що оптимізують якість професійної підготовки майбутніх учителів, висвітлюють А. Богуш, Е. Карпова, Л. Кондрашова, А. Кузьмінський, С. Лісова, В. Луговий, О. Ляшенко, Н. Ничкало, О. Шапран. На ролі особистості й професіоналізму майбутнього вчителя, його творчого потенціалу в забезпеченні якості освіти акцентують увагу Л. Одерій, С. Сисоєва, О. Пехота й ін.

Українські дослідники (Бондар В., Булах І., Гончаренко С., Козаков О., Мальований Ю., Момот Л., Распопов І., Жрецький М., Розенберг Н., Савченко О. та ін.) започаткували підхід до аналізу педагогічних явищ і процесів, що забезпечують якість освіти, на засадах урахування закономірностей та умов їх функціонування. Дослідники наголошують, що підвищення якості освіти в цілому і вищій педагогічній освіті зокрема неможливе без педагогічної діагностики як інструменту управління цим процесом.

Мета статті – розглянути проблему методики реалізації підготовки майбутніх учителів технологій і креслення до педагогічної діагностики якості освіти.

Виклад основного матеріалу за отриманими результатами. На констатувальному етапі експерименту проведено діагностичне вивчення особливостей упровадження в практику вищої школи традиційної системи контролю навчальної діяльності студентів, проаналізовано чинні системи рейтингового контролю. У ході констатувального експерименту шляхом анкетування й бесід (опитано 195 викладачів і 1313 студентів) з'ясовано: а) ставлення викладачів і студентів до системи навчання у ВНЗ та рейтингового контролю; б) недоліки в організації контролю навчальної діяльності студентів у сучасних умовах. Цілком позитивно оцінюють нововведення лише 19% викладачів і 29% студентів. Не підтримували впровадження рейтингового контролю на початку формувального експерименту більшість викладачів і студентів – 55% і 36% відповідно. Індиферентно оцінили питання 5% викладачів і 8% студентів, не змогли визначитися з відповіддю 21% та 27% викладачів і студентів відповідно. Серед причин негативного ставлення до рейтингового контролю викладачі назвали недоліки, наявні в практиці вищої школи, а саме: методичного розроблення рейтингового контролю (81%), консерватизм мислення у використанні сучасних методик контролю (31%), невміння використовувати новітні інформаційні технології в процесі навчання (69%), недостатня матеріальна база для забезпечення нововведень (77%).

На констатувальному етапі експерименту проведені зрізи абсолютної успішності та якості навчання за результатами 1-го й 2-го семестрових модулів. Констатовано, що в середньому з усіх навчальних дисциплін абсолютна успішність студентів 1–5 курсів перебувала в межах від 85% до 94%, а якість навчання – від 42% до 53%. Аналіз результатів 3-го та 4-го семестрових модулів довів, що абсолютна успішність студентів 1–5 курсів перебувала в межах від 87% до 98%, а якість навчання – від 48% до 55%.

Засобом, що стимулює розвиток потреби у вивченні теорії педагогічної діагностики, слугували практичні заняття, під час яких студенти мали змогу практично долучитися до педагогічного діагностування. Для цього були передбачені завдання практичного характеру, об'єднані з теорією єдиним змістом. Організація таких занять допомогла студентам, отримавши інформацію про алгоритм педагогічного діагностування, принципи розроблення педагогічного діагностування, успішно виконати вправи й завдання діагностичного характеру. Так, студентам було запропоновано формулювання діагностичних ситуацій та обговорення варіантів розв'язання в групі. Наприклад, ситуація без зазначення запитань: *у класі несприятлива психологічна атмосфера, багато учнів, які не встигають, унаслідок цього наявні конфлікти в міжособистісних взаєминах; Вам потрібно в цьому класі проводити уроки, створюючи комфортні умови для учнів і для себе. У ході розв'язання таких ситуацій фіксують увесь хід роздумів майбутнього педагога, допущені помилки.*

Ситуації з неповним складом даних: *студентам пропонують скласти розгорнутий план етичної бесіди (тема за вибором); у плані наявні помилки, які потрібно знайти; скласти план роботи над власною науковою статтею, тезами; запланувати розвиток і вдосконалення методів дослідження в педагогіці; схарактеризувати етапи творчого пошуку вчителя (про вчителів-новаторів); ранжувати якості, які повинен формувати в собі студент – майбутній учитель.*

Як бачимо, в запропонованих ситуаціях відсутні певні відомості, унаслідок чого точно відповісти на запитання неможливо. Досліджуваний має знайти необхідні знання для розв'язання ситуації, назвати дані, яких бракує. Ця серія, як і попередня, спрямована на констатацію особливостей пізнавальних дій студентів (сприйняття та осмислення), фіксацію перехідних станів процесу учіння й уміння використовувати педагогічну діагностику. У всіх випадках занотовують хід роздумів, кількість розв'язаних ситуацій, відсоткове співвідношення помилок, час виконання, прогноз студента щодо педагогічної ситуації. Крім того, зважають на пояснення й мотивацію студентів.

Було прочитано спецкурс «Актуальні проблеми керівництва та управління якістю освіти» (90 год). Ефективною формою роботи на цьому етапі стало створення й захист проектів педагогічної діагностики якості освіти, що передбачали моделювання педагогічних ситуацій, наближених до умов школи. Педагогічні ситуації мали різний рівень узагальненості й складності (від репродуктивних, ілюстративних, частково-пошукових до проблемних, сюжетно-рольових, аналітико-синтетичних). Моделювання педагогічних ситуацій це процес утворення ситуацій-моделей, які імітують стан і динамі-

ку навчально-виховного процесу, наприклад: «Рейтинг школи», «Оцінювання діяльності школи батьками», «Наявність системи діагностики здібностей учнів», «Аналіз участі школярів у конкурсах, олімпіадах, турнірах», «Думки випускників школи минулих років про якість отриманої освіти». На цьому етапі було проведено: інтернет-конференція «Підвищення якості освіти засобами педагогічної діагностики», конкурс проєктів «Музей «Писанкарства», «Сучасна шкільна газета «Діагностика навчальних досягнень учнів», «Лабораторія вчителя», створення мультимедійної навчальної презентації «Застосування інноваційних технологій навчання як засіб підвищення якості освіти».

У ході вивчення курсів «Історія педагогіки», «Методика виховної роботи», «Освітні технології в технологічній освіті» використано проєктну діяльність студентів. Наприклад, ігрове проєктування «Я хочу бути вчителем, який використовує ефективно педагогічну діагностику». Навчальна мета такої гри – навчити студентів орієнтуватись у методах педагогічної діагностики, ухвалювати самостійні рішення. Розвивальна мета полягає в унікальній можливості вивчити траєкторію руху в засвоєнні й формуванні знань, навичок, умінь. Виховна мета ділової гри пов'язана з подоланням стереотипів, шаблонів педагогічної діяльності, що особливо важливо, щоб розвивати готовність до педагогічного діагностування.

Під час ділової гри використано елементи ігрового моделювання, своєрідність якого полягає у відтворенні основних закономірностей професійної діяльності. Ділова гра складається з конкурсів: 1) представлення своєї команди (виготовлення реклами, демонстрація освітніх послуг, презентація кожного з команди); 2) ділове мовлення, що передбачає показ різних документів (контрактів, угод, ділових листів), уміння складати анкети й тести, виконання ситуації ділового спілкування; 3) етикет ділового спілкування, модулювання ситуацій (зустріч і знайомство на вулиці, телефонна розмова, діловий прийом у кабінеті, вітання колег, наприклад, із днем народження); експерименти довели ефективність включення до ділової гри завдань-проблем, які вимагають перетворення; 4) моделювання педагогічної діяльності, за якої демонструють реалізацію функцій педагогічної діагностики (управлінську; виховну, комунікативну, конструктивну, прогностичну); 5) розв'язання педагогічних завдань і ситуацій.

Розроблено програму й завдання до педагогічної практики. Педагогічна практика надала студентам змогу перевірити свої професійно-педагогічні знання й уміння, що передбачало розроблення проєктів педагогічного діагностування. Це активізувало студентів у пошуку шляхів розв'язання діагностичних завдань, сприяло формуванню цілісного бачення педагогічної проблеми.

Обговорення запропонованих навчальних проєктів організоване як метод навчання. Зусилля керівника були спрямовані на активізацію й закріплення особистісного мотиву, зацікавлення студентським проєктом, звітом. Поступово провідна роль педагога була замінена на ініціативу студентів, які долучилися до осмислення порушених діагностичних завдань. Особливістю такої форми організації занять є активна участь кожного студента в обговоренні

теоретичних позицій, пропонованих варіантів розв'язання завдань. Студенти, які мали низький рівень розвитку діагностичних умінь, покладали в основу розроблення проектів традиційні варіанти розв'язання проблеми, не пропонуючи нічого нового. Студенти середнього рівня розвитку діагностичних умінь у діалозі з викладачем та однокурсниками виявляли елементи серйозного теоретичного обґрунтування власної позиції. Зафіксовано тенденцію до переходу від вибору дій педагогічного діагностування репродуктивного характеру до евристичного. Студенти, які відповідали високому рівневі розвитку діагностичних умінь, демонстрували бажання обстоювати власний погляд на розв'язання проблеми, їм було притаманне прагнення знаходити власні варіанти.

Висновки. Отже, використання різних діагностичних методик на заняттях у вищій школі, як і в загальноосвітній школі, має бути невід'ємним процесом навчання. Водночас діагностування слід проводити об'єктивно, систематично, наочно, у тій логічній відповідності, за якої відбувається навчання в освітньому закладі. У вищій школі діагностика набуває якісно нового значення для суб'єктів навчального процесу, постаючи вже не як засіб примусового навчання та жорсткого контролю з боку адміністрації й викладачів над студентами, а як засіб раціонального та об'єктивного визначення студентами особистого рейтингу, засіб самостимулювання до навчання. З огляду на це, діагностування обов'язково має містити елементи звичайного традиційного контролю знань, умінь і навичок студентів, а також окреслювати тенденції, динаміку формування продуктів навчання, виконувати функції статистичного накопичення інформації, аналізу й прогнозування перебігу навчального процесу. Подальшу свою роботу ми вбачаємо у розробленні портфоліо досягнень студента.

Використані джерела

1. *Луговий, В. І.* Управління освітою : навч. посіб. [для слухачів, аспірантів, докторантів спец. «Державне управління»] [Текст] / В. І. Луговий. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 302 с.
2. *Лукіна, Т.* Моніторинг якості освіти. Теорія і практика [Текст] / Т. Лукіна. – К. : Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 289 с.
3. *Підласий, І. П.* Діагностика та експертиза педагогічних проектів : [навч. посіб.] [Текст] / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.

КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Олена Барановська,

*канд. пед. наук, старш. наук. співроб., старш. наук. співроб.
відділу дидактики, Інститут педагогіки НАПН України*

У статті аналізуються можливості інтеграції навчання у профільній школі, що є провідним чинником, який має впливати на трансформацію змісту освіти. Розглядаються загальні підходи до проблеми інтеграції змісту навчання в профільній школі. Аналізується поняття «інтеграція змісту навчальних предметів». Йдеться про